

Canabellas 874 (*HistLgd* II, 185), *Canaveles* 1165 (Alart, *RLR* III, 287), 1306 (Alart, *RLR* VIII, 50), *R¹ Canaveles* 1226 (Alart, *InvLC*, s. v. *cànem*), *G¹ de Canavellis* 1206 (Alart, *InvLC*, s. v. *cànem*), *Pi de Canavellis* 1225 (Alart, *InvLC*, s. v. *cànem*), *Canavelles* 1359 (*CoDoACA* XII, 124), *ecclesie de Canavellis* 1435 (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 600), *Canovelles* 1385 (Alart, *Doc. géogr. hist.*, 522).

Altres mencions que proporciona Ponsich (*Top.*, 98): *Canabellas* 854, 874, *Canavellas* 958, 1000, *villa Canabellas* 1011, *Canaveles* 1217, 1267, 1288, 1308.

ETIM. Els testimonis més antics d'aquest nom de lloc (*Canabellas* c. 800, 854, *Canavellas* 845-46, *Kanavellas* 868, *Kanabellas* 875 etc.) fan pensar que es tracta d'un derivat del ll. CANNĀBIS, potser de *CANNABELLAS; cf. cat. ant. *cànyem*, mod. *cànem*, però mall. i men. *cànyom*. En aquest sentit JCor. observa que el terme de *Canavelles* és un lloc ideal per al conreu de *cànem* (1959; Ll. XXIV).

Quant a l'evolució fonètica de -NN- diu Cor.: «Com sigui que el tractament -NN- > -n- és cosa pròpia dels Pirineus i de tot el català occidental (o almenys tota la seva meitat ponentina), fins al Maestrat, era natural que aquestes terres, grans productores de *cànem* (vora els rius Aglí, Tet, Segre, Ribagorçana, Ebre, Cinca, Bergantes) tendissin a propagar la seva forma cap al català oriental, i no quedés per a la de -ny- més que la terra conservadora de les Illes» (*DECat* II, 473, s. v. *cànem*). Notem, però, que un origen a partir del diminutiu *CANNABELLAS 'petits cànems' fóra ben estrany semànticament per a un NL, i també pel gènere femení; si no és que ens llancéssim a postular una base (TERRAS *CANNABĪNĒAS 'canemar', dissimilada després en *CANNABĪLĒAS.

Això no obstant, sembla tenir més poder de versemblança un origen a base del collectiu diminutiu *CANNABĒTŪLAS (> *Canabéc'las* > *Canavéilas* > *Canabéles*; cf. *VEŦŪLU* > *VEC'LU* > *véilo* > *vél*), car en tot el domini lingüístic abunden els NLL en -ell (-a) < ĒTŪLU (-A), com ara *Pinell* < *PĪNĒTŪLU (cf. *Pinet* < -ĒTU), *Llorell* < *LAURĒTŪLU (cf. *Lloret* allí mateix), *Ullastrell* < *OLEASTRĒTŪLU (cf. *Ullastrell*), *Espinabell* (< *Espinalbell*) < *SPĪNALBĒTŪLU (cf. *Espinalbet*), *Olive-la* < *OLĪVĒTŪLA (cf. *Olivet*), *L'Omella* < *ULMĒTŪLA, platja de la costa de Roses (Ll. XLV, 106) (cf. *L'Ometo* al terme d'Unarre), *Rourell* < *RŌBURĒTŪLU (cf. *Rouyreda* al cadastre de Forques, avui pronunciat *řurédá*; *DECat* VII, 496, s. v. *roure*) etc.¹ Ph. R.

¹ Veg. *DECat* III, 646, s. v. *spina*; E. T. C. I, 15-16. M. de Montoliu (*BDC* IV, 34-37) confon aqeixos collectius en -ell < -ĒTŪLU amb els diminutius en -ell < -ELLU.

Canaver, V. *Canemar* *Canç*, V. *Camps*

CANCALLERS, Roc de ~

És en una carena del terme de Canavelles (Conflent), prop del llogaret de Llar.

PRON. POP.: *kəŋkəłés*, oït per JCor. a Llar (1958) i a Talau (1959).

ETIM. No sembla existir documentació antiga d'aquest indret. Quant a la seva etimologia, tampoc no n'hi ha indicis gaire obvis. A Talau li parlaren a JCor. de la creença popular que hi havia una mina d'or al lloc que ens interessa o molt pròxima a aquest (Ll. XXIV, 14), cosa que suggereix la possibilitat d'un origen afí a *quincalla* 'objectes de metall d'escàs valor' < fr. ant. *quincaille* (*clincaille*), onomatopeia del soroll de metall (*DECat* VI, 963-64, s. v. *quincalla*). En aquest sentit, cal observar que JCor. registrà el topònim *Serrat del Cancallaire* al te. de Móra d'Ebre i també *Quenquiller* a Ontinyent, el darrer NL evidentment amb metàtesi vocàlica (*Quincaller* < *Quenquiller*) 'mercader de quincalles' (*DECat* VI, 964a3-10).

D'altra banda, i sense descartar del tot el paper que hi hagi tingut el folklore local, és possible que *Cancallers* representi una combinació del cat. *quer* 'roca' < *CARIU i *guatllers* (derivat de *guatlla* 'Coturnix vulgaris', car *guatlla* < germ. ant. *QUAHTĪLA* es pronuncia *kālla* avui al Capcir (Formiguera 1960) (*DECat* VI, 714a10, s. v. *guatlla*) i és amb *c-* la forma normal en tot el domini occità (*DECat* IV, 714b4-60: *qualba* Bertran de Born, *calba* R. de Vaqueiras, *calla* en Daudè de Pradas): domini lingüístic que comença 8 k. al N. de Talau. Així potser *kér-kal(l)érs* > *kən-kəłérs* (amb dissimilació de les vibrants) > *kəŋkəłé(r)s*; cf. *Galliners* (te. Catllà), *Serra de Galliners* (te. St. Quirze de Terrassa) < MONTES GALLINARIOS 'dels galls salvatges'.

En relació amb aquest NL remarquem el lloc anomenat *Canc*, el qual és una partida de bosc de pins en els vessants dalt d'Évol, sobre el *Solà de Cassanya*, i a uns 4 o 5 k. del *Roc de Cancallers*, amb la vall de Talau entremig. Potser una semblança només casual amb aquella carena conflentina? [De tota manera, com que l'origen de *Canc* tampoc s'explicaria, serà nom mutilat pel copista.] Ph. R.

Cancer, V. *Camps* *Cancias*, V. *Camps*

CANDEAL, CANDIALES, CANDELIS

1) *Candéal*, partida de Moixent (Costera de Xàtiva).

2) *Les Candiales*, partida del terme de Morella (Comarca dels Ports).

3) *Canyada de Candelis*, partida de Montserrat d'Alcalà (Rib. A. de Xúquer).

ETIM. NLL provinents del mossarabisme *candéal*, plural *candeaes* 'camps de blat candéal' (cf. *DECat* II, 472a33-59). *Candiales* ha mantingut la -e final del plural masculí mossarab, i els catalanoparlants l'han pres per un femení en -es, d'aquí l'article femení *les*. *Candelis* és una contracció de *candeaes* que presenta la contracció ben coneguda del valencià popular *ea* > *e* (cf. *camí real* > *camí rel*). J. F. C.

Candién, V. *Canejan* *Canedo*, V. *Canals*